

Byggnadsinventering och klassificering

Så gjordes inventeringen

Inventeringen genomfördes med bidragsstöd från länsstyrelsen under 2013 och 2014 och omfattade samma geografiska område som detta Kulturmiljöprogram, etapp 2. Totalt har ca 550 hus och ca 50 miljöer pekats ut som särskilt värdefulla.

Under 2013 har inventeringen bedrivits i kommunens egen regi och utförts av byggnadsantikvarien Daniel Sving och under 2014 har inventeringen utförts av Jamtli, byggnadsantikvarie Henrik Ylikoski, på uppdrag av kommunen.

Ett viktigt mål har varit att uppdatera inventeringen ”Östersunds yttre stadsdelar – bevarandevärd bebyggelse, Kulturhistorisk utredning nr 39” som läns museet blev klar med 1989. Ytterligare ett mål var att inventera sex av kommunens tätorter som inte dokumenterats tidigare.

Inventeringen bestod av litteratur- och arkivstudier av befintligt material, besök på plats och fotodokumentation. Materialet har sedan bearbetats. Historik, karaktärsdrag och förhållningssätt har skrivits ned för stadsdelarna, tätorterna och bebyggelseområdena och förslag på de utvalda byggnadernas klassificering har gjorts.

Kriterier för urval

Ett antal bebyggelseområden och byggnader som bedöms som särskilt värdefulla är utpekade. Bebyggelseområden och byggnaderna har valts ut på grund av att de har särskilda värden ur kulturhistorisk, historisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt samt representerar ett högt allmänintresse. Bebyggelseområdena och byggnaderna ska vara välbevarade, tidstypiska och tydliga. De kan också vara representativa eller unika för kommunen och spegla dess historia.

Bebyggelseområdena och byggnaderna har oftast en relativt stor andel tidstypiska drag. De har delar eller detaljer som gör att de representerar en tidsepok väl även om vissa tillägg och ändringar kan ha skett. En stark historisk koppling kan förstärka det kulturhistoriska värdet av ett område eller en byggnad.

I vissa bebyggelseområden kan en bebyggelsestruktur skapa en helhet som är värdefull snarare än att de enskilda byggnaderna som ingår i området är värdefulla. Det kan till exempel vara områdets struktur och husets placering på tomten tillsammans med obebyggda förträdgårdar som är värdefullt medan husen i sig inte är särskilt karaktärsfulla. I andra bebyggelseområden är det miljön och de enskilda byggnaderna som tillsammans skapar en helhet som är värdefull.

Värdering - klassificeringssystem

Något enhetligt nationellt system för att värdera kulturhistoriskt värdefull bebyggelse finns inte. Det klassificeringssystem vi valt är dels anpassat till plan- och bygglagens syn på värdefull bebyggelse. Dels är det gjort med inspiration från Stockholms stadsmuseums klassificeringssystem där färger används för att symbolisera olika värden.

Bebyggelse uppförd före ca 1980 är värderad av en värderingsgrupp med sakkunniga representanter från kommun, länsstyrelse och länsmuseum.

	BLÅ. SÄRSKILT VÄRDEFULL. Klass A BYGGNADSMINNE/ KYRKLIGT KULTURMINNE Byggnadsminnen samt kyrkobyggnader skyddade enligt 4 kap i kulturminneslagen (KML) Tillmäts vara särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt, enligt 8 kap plan och bygglagen. (Denna grupp omfattar ett fåtal byggnader.)
	GRÖN. SÄRSKILT VÄRDEFULL, Klass A. Tillmäts vara särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt, enligt 8 kap plan och bygglagen.
	LJUSGRÖN. SÄRSKILT VÄRDEFULL, Klass B. Tillmäts vara särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt, enligt 8 kap plan- och bygglagen.
	GUL. ALLMÄNT VÄRDEFULL Tillmäts vara allmänt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt, enligt 8 kap plan och bygglagen. (Denna grupp omfattar i stort sett alla byggnader som inte är blå eller gröna/ljusgröna.)
	GRÅ. EJ VÄRDEFULL Tillmäts inte vara värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt, enligt 8 kap plan och bygglagen. (Denna grupp omfattar ett fåtal byggnader.)
	EJ KLASSIFICERAD. Byggnaden är yngre än 1980. Vid inventeringen har byggnaden inte klassificerats eftersom den är yngre än ca 1980. Kan även gälla enklare byggnad t.ex transformatorstation Byggnaden kan dock komma att tillmäts ett särskilt kulturhistoriskt värde. Ställningstagande får tas vid kommande bygglov.
	BEBYGGELSEOMRÅDE. SÄRSKILT VÄRDEFULL Tillmäts vara särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt, enligt 8 kap. plan- och bygglagen.

Inventeringens resultat

Förslag till klassificering av de ca 550 byggnader och ca 50 bebyggelseområden som ingick i 2013-14 års inventering framgår av kartorna i varje kapitel. Eftersom många hus och områden av olika anledningar har valts bort av värderingsgruppen så har själva inventeringen omfattat många fler områden och hus än de utpekade.

Jämfört med Jamtlis inventering så är inventeringsområdet från 2013-14 något större och bebyggelse från 1950-1979 har också bedömts. Jamtlis inventering *Östersunds yttre stadsdelar* omfattade ca 250 hus och ca 15 områden.

Byggnader och områden byggda efter 1980 är inte värderade alls. Vi har inte ansett det möjligt att med ett kort tidsperspektiv på trettio år och mindre göra en rättmätig bedömning av bebyggelsens värden. Det är helt enkelt svårt att bedöma samtiden. Dessa hus kan dock komma att tillmäts ett särskilt kulturhistoriskt värde i kommande byggnadsinventeringar.

Tills vidare får ställningstaganden ske vid kommande bygglov eller upprättande av nya detaljplaner när tiden är mogen för att göra en sådan bedömning.

Värderingskriterier

Dokumentvärde	Upplevelsevärde	Förstärkande, övergripande motiv
Byggnadshistoriskt värde	Arkitektoniskt värde	Autenticitet / äkthet
Byggnadstekniskt/historiskt värde	Konstnärligt värde	Kvalitet
Arkitekturhistoriskt värde	Patina	Pedagogiskt värde / tydlighet
Samhallshistoriskt värde	Miljöskapande värde	Sällsynthet
Socialhistoriskt värde	Identitetsvärde	Representativitet
Personhistoriskt värde	Kontinuitetsvärde	
Teknik- och industrihistoriskt värde	Traditionsvärde	
	Symbolvärde	

Fig. Kriterier som används för att bedöma kulturhistoriskt värde. (Riksantikvarieämbetet. Axel Unnerbäck)

Övrig information

Byggnadsinventeringen är utförd med stöd av Länsstyrelsen i Jämtlands län. Medverkande i byggnadsinventeringen har varit Cajsa Lindström och Monica Tjäder, båda projektledare,

Samhällsbyggnad på Östersunds kommun. Bebyggelsesantikvarie Henrik Ylikoski från Läns museet Jamtli samt bebyggelseantikvarie Daniel Sving har också medverkat i byggnadsinventeringen.

Den värderingsgrupp med sakkunniga som gjort klassificeringen av de kulturhistoriska värdena har bestått av Olof Edin och Henrik Ylikoski från Läns museet Jamtli, Svante Freij från Länsstyrelsen i Jämtlands län samt Cajsa Lindström och Monica Tjäder från Östersunds kommun.